

גיליון מס' 489 חג הסוכות
תשפ"ג שנה אחת עשרה

לכל ידידינו היקרים
חג סוכות כשר ושמח
בברכה מרובה
יצחק גולדשטון
ig0533145900@gmail.com

דברי שי"ה

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח "החלאלאך"

- א. לגבי ברכת לישוב בסוכה בלילה הראשון כתב הפרי מגדים (משב"ז סוס"י תרמ"ג, ובא"א סי' קפ"ח סק"ט וסי' תרל"ט סקט"ו): לילה ראשונה חובה מן התורה וצריך לאכול כזית פת מה' מיני דגן דוקא, כמצה ט"ו ט"ו מגזירה שוה כו', ויראה שצריך לאכול בכדי אכילת פרס כמצה בסוכה דגזירה שוה גמורה היא גם י"ל שלא יעשנה עשירה ממי פירות וכדומה וכו', בליל א' דסוכות אין יוצא ידי חובתו כי אם בפת היוצא במצה לא בעשירה, ומכל מקום מעט מלח לא הוה עשירה ובמצה הטעם שמחמם וצ"ע. עכ"ל. וכן היה מהדר בזה רבינו זצלה"ה, ובחלות שהיה בוצע עליהם בליל א' דסוכות היו נותנים רק מעט שמן ומלח וקצת שמרים.
- ב. הנה רבים מהאחרונים שהביאו את הפמ"ג הבינוהו כפשוטו שאין לטעום עם הכזית של הברכה מאומה מלבד טעם המצוה, אכן שמעתי מרבינו ז"ל שאינו כן ואפשר לקיים גם בכזית זו את המנהג לטבול בדבש בימים הנוראים, ולא חשיב שמבטל טעם המצוה, וכן הביא משמו בס' חג האסיף (עמ' ע"ז) דחומרת הפמ"ג היא רק על עצם אפיית הפת שתהא עשויה ללא תערובת מי פירות, אבל גם הפמ"ג מודה שמוותר לאכול הפת בליפתן, ואולי יש גם הידור מצוה בזה עכת"ד. [רק שצריך להקפיד לאכול תוך כדי אכילת פרס] ובאמת כבר כתב כן הצ"ח (פסחים ק"ח א') דבסוכות יכול לאכול הכזית מתובלת בתבלין ובמיני מתיקה, אבל בפסח את המצה צריך לאכול כמות שהיא שהרי אסור לבטל טעם מצה, והחילוק בזה הוא כמו שהביא בס' תשובות והנהגות (סוף ח"ד, בהנהגות הגר"ח אות ע"ג), בשם הגר"ח סולובציק ז"ל דבסוכות הכזית הוא היכ"ת לקיום הישיבה בסוכה משא"כ בפסח שהמצה היא עצם המצוה (וזה דלא כת' יד אליהו סי' כ"ג).
- ג. וכתב רבינו זלה"ה: ולענ"ד גם בכזית ראשון של סוכה צריך שלכם, וכן מצאתי במנ"ח מצוה שכ"ה אות י"א דהא ילפא ממצה, וא"כ צריך לזוהר גם בזה שלא יהא המעש"ר בכזית הזה. (ביאור הלכה פ"ו מתרומות ה"ב ד"ה כהני חזקה) ותחילה הביא שם רבינו ז"ל את חששת מרן החזו"א שחיוב הפרשת מעשר ראשון פוגם בבעלות, וז"ל: בדבר שצריך לכם כגון מצה ומרור ואתרוג, חשש מרן שהמעש"ר לא מקרי שלכם כיון שהוא ממון השבט, ואם יתברר מי הוא לוי יצטרך לתת לו, ולכן צוה לקרות שם מעש"ר באתרוג אחר שאין מברכין עליו, וכן במצה יקראו שם מעש"ר לא בהמצות שאוכלין בליל הסדר שצריך שלכם, עכ"ל. וכיון שקשה למצוא בא"י קמח שלא מעורב בו מעשר ראשון, היתה הרבנית ע"ה טוחנת את המצות שנותרו מפסח ועושה מהם קמח, והיתה מקפידה את הקמח הזה כדי שלא יתליע, ובערב סוכות אפתה מזה חלות קטנות (ס' להדבק ח"ב עמ' 211) והגם שהיה בזה צמצום, ראיתי שחילקה ממנו לעשרות והיתה קוראת להם בחיבה 'החלאלאך', ואמרה לי שהרב אמר שיש בחלה אחת קטנה שיעור כביצה ואפשר לחלקה לב' אנשים. וכן שמעתי מרבינו זצ"ל דבירו' (סוכה פ"ב ה"ז) משמע דסגי בכזית, והמ"ב (סי' תרל"ט סק"ב) מחמיר שאם יש לו יותר נכון שיאכל יותר מכביצה לצאת דעת הסוברים דבעינן שיאכל שיעור המחייב לאכול בסוכה כל שבעה. עוד הורה שאפשר קודם לחלק הלחם משנה לכל המסובים וא"צ להסמיך אכילת הכזית לברכת המוציא. ואמר רבינו שנשים פטורות מעניין זה ככל מ"ע שהז"ג.

בל תאחר

- ד. כתב השער הציון (סי' תרל"ט ס"ק ס"ז) דמה שאמרו שראוי להמתין בלילה הראשון עד חצות כדי שיפסקו הגשמים בשביל לאכול הכזית בסוכה אם הזמין אצלו אורחים עניים והם תאבים לאכול ומצטערים אין לו להמתין וכו', ואפשר עוד דלענין עניים דקיימי אם יעכבם מלאכול איסורא נמי איכא, דהם אינם מחוייבים לצאת כל הדעות ואיכא חשש דבל תאחר, עכת"ד. וכע"ז כתב המ"ב גם בס' רע"א סק"א דהיכא שיש לו אורח עני לא יאחר סעודת שבת בכל גווני דכיון דהם מוטלים עליו לא יוכל לעכבם בשביל שהוא רוצה לקיים מצוה מן המובחר [וכן הביא בס' דבר אברהם ח"ב סי' ב' בהגה"ה וז"ל: והנני להזכיר בזה מה ששמעתי הערה נפלאה בשם הרהגה"צ מוהר"ר ישראל מאיר מראדין שליט"א דהמארח עני לסעודת שבת מיד בבואו מביהכנ"ס צריך למהר לסעוד דהא קיימי עניים ולא לתר עבר בבל תאחר], ואמר רבינו זצלה"ה דזה רק לשיטתו דהיכי דקיימי עניים עוברים בבל תאחר בכל רגע [כמבואר כע"ז בש"ה צ"ס תמ"ד סק"ד], אבל לדברי מרן החזו"א אין עוברים בבל תאחר אלא כשעבר היום. וכ"כ רבינו בד"א (פ"א מביכורים ה"ד ד"ה הי') שמעתי מאמרו"ר זלה"ה בשם החזו"א זצ"ל שלא הסכים לזה ואמר שגם שלא בזמנה אין עובר כל רגע אלא כל יום שכל המצות מצותן כל היום ועי' חזו"א סוף נגעים עכ"ל. ומ"מ אמר רבינו זיע"א שאם רעבים ורוצה לגמלם חסד יאכל מיד.

מדור זה מוקדש לע"נ א"מ הרבנית מ' ברכה רבקה רוזנברג ב"ר שלמה אריה הכ"מ

הצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

היומן

ירח האיתנים תשע"ט, סיכום מיוחד במחיצתו של רבינו זצוק"ל

ליל ב' דראש השנה - הגאון... שאל את מרן האם יש דין הקבלת פני רבו ברגל ברה"ה, מרן הבין את כוונתו והשיב בחיך (באידיש): טעית בכתובת...

מוצאי צום גדליה - הגעתי בלילה זה לישון בבית מרן. מרן התישב על המיטה ולפני שקרא קר"ש אמר [בכעין תוכחת מוסר לעצמו] את הפסוק בקהלת [פרק ד' פסוק ה'] "הכסיל חובק את ידיו ואוכל את בשרו", וביאר, כשם שהכסיל שמתעצל ולא טורח במאכלו, אין לו מה לאכול עד שכביכול צריך לאכול ידיו ובשרו, כן הוא הנמשל במי שלא לומד תורה, בהתחלה שוכח קצת, אחר כך שוכח עוד ועוד עד שלא נשאר לו כלום!

שב"ק וילך - שובה - נשאל מרן במהלך הסעודה, לגבי מה שרגיל לומר בשם החזו"א זצ"ל, שאף אם שכח יעלה ויבא בכ"ז עולה למאה ברכות, האם כן הוא גם בשוכח המלך הקדוש, והסתפק בזה מרן.

הוסיפו ושאלו: יש מי שרצה לומר שעשרה שהתפללו במנין ואחד שכח ואמר האל הקדוש במקום המלך הקדוש, לא הוי תפילה בציבור כיון שנמצא שתפללו רק תשעה, האם נכון הדבר. ואמר מרן שפשיטא שאינו נכון, ונחשב לתפילה בציבור [ואין בזה סתירה למה שהשיב לגבי מאה ברכות, ודר"ק].

עשרת ימי תשובה - כשהלך בבית, נאנח מעט בהליכתו. שאלתי: האם משהו כואב לסבא? וענה "כואב לי העבירות".

ליל יום הכיפורים - מרן יצא בס"ד לתפילות בלדרמן. מרן שב לביתו מותש וחלש מהתפילה הארוכה וחשבתי לעצמי שמיד יפנה לנוח, אבל מרן למרות חולשתו הרבה במשך למעלה משעה ישב ואמר את התהילים ורק לאחמ"כ פנה לנוח.

וכן ביום הכיפורים, ג"כ חזר ממוסף חלש מאוד ולא הלך לנוח עד שגמר אמירת התהילים.

מוצאי יום הכפורים תשע"ט - הגעתי לבית מרן, הבית עוד שרה באווירת הקדושה מהיום הקדוש ומרן ישב ולמד. ר'... ביקש ממרן שילך לנוח מעט מכיון שנשאר רק עוד ארבעה דפים לסיום ה"חובות", ואח"כ ישלים. מרן סירב ואמר, "אני כבר גומר", והמשיך ללמוד עד קרוב לשתים עשרה בלילה.

י"ד תשרי - בע"ת שאל, איך להתקרב לקב"ה? השיב לו מרן: ע"י לימוד תורה. וכששאל מה הדרך ליראת שמים? השיב: להתפלל.

הגאון... נכנס ואמר שיש קהילה אצלם של בעלי בתים שקבלו על עצמם לא לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה לרפואת שני חולים, וביקש אם מרן יכול לכתוב להם חיזוק. כתב מרן: מצוה גדולה, ויכולה היא שתגן. חיים קניבסקי.

י"ט ראשון סוכות - שאלו בסעודה, מה שהסטיפלר זצ"ל אמר ללמוד מוסר עם הילדים, עד מתי ללמוד איתם? והשיב מרן: עד שלהם יהיה ילדים משלהם...

מוצאי י"ט ראשון - התקיימה שמחת בית השואבה בבית מרן. מרן אמר את שיר המעלות הראשון והאחרון, ובאמצע נגנו וכיבדו את שאר הקהל באמירת המזמורים.

במהלך שמחת בית השואבה ביקשו ברכה לילד כבן שלש, וסירב מרן לברכו כי לא לבש כיפה, ורק אחרי שהלבישו לילד כיפה, התרצה וברך.

ליל י"ז תשרי - שאל אחד שהציעו לו שידוך גיורת, האם זה חסרון? ענה מרן בפליאה: ואהבתם את הגר!

י"ז תשרי - היום היארציית של הרבנית ע"ה א"ח למרן. מרן אמר את הקדיש שאחר עלינו לשבח.

[סיפר לי אאמו"ר ששאל פעם את מרן הגרא"ל זצוק"ל למה מרן הגר"ח אומר קדיש על הרבנית שלא כדרך העולם שהבעל לא אומר קדיש אלא רק הבנים, ואמר מרן הגרא"ל זצוק"ל שהוא מדין הכרת הטוב, וכשאמר זה למרן, אמר: נכון].

יום שישי ד' דחוק"מ סוכות - אחד ביקש ברכה לזכור הלימוד. אמר מרן, לזכור הלימוד? ללמוד מאה ואחד פעמים! לילדה שנושר השיער, שאל האבא מה לעשות? ענה מרן, שילמד מסכת נזיר ויסתדר א"ה.

אברך שאל, שעושה בר מצוה היום בלילה לבנו, והכין סעודה גדולה. והעירו לו שאע"פ שסעודת בר מצוה עושים בדרך כלל בלילה, אבל קיי"ל שכבוד יום עדיף משל לילה ואולי עדיף שיעשה בשבת בבוקר, האם נכון כן? ענה מרן, יכול לעשות בלילה.

ביקשו ברכה עבור תומך תורה "שכמה שיתן שיהיה לו פי חמישים", אמר מרן "אם מגיע לו".

ליל שב"ק חוק"מ סוכות - חצי שעה לפני חצות התעורר מרן משנתו ואמר לי "אע"פ שאני אוחז בבא קמא, חלמתי שאני לומד זבחים"...

קם בחצות ללמוד כדרכו, ולאחר מכן חזר לנוח. בארבע לפנות בוקר התעורר ושאל: "מה שלום דוקטור רוטשילד? נפטר? חלמתי עליו" (א.ה. לאחמ"כ התברר שבאותו הזמן באמת הוא נפטר, וכידוע שהיה מקורב מאוד למרן ואביו זצוק"ל ואכמ"ל).

הושענא רבה - מרן נשאר ניעור כל הלילה, כמנהג, למד כל החובות ואמר את כל התיקון. אחה"צ למד שנים מקרא ותרגום עם רש"י על וזאת הברכה, וכן למד ספרי וסיים את הספרי. אח"כ למרות העייפות הגדולה לאחר לילה ללא שינה ניגש לארון הספרים והוציא מדרשים על וזאת הברכה, ולמד ילקוט שמעוני ומדרש רבה.

שאלו למרן, בדבר מי שהציעו לו להיות סנדק בברית לנכדו בתור סבא, אבל הוא חושב שיותר מתאים וראוי לתת לאחד מצדיקי הדור, וביקשו לשאול למי ליתן? אמר מרן: הוא גם צדיק... אמר השואל, הוא אמנם צדיק אבל לא מצדיקי הדור, ולדעתו יותר מתאים לכבד מישהו מצדיקי הדור, נענה מרן ואמר, דווקא בגלל שמסרב לקחת סימן הדבר שהוא צדיק... וראוי שיקח את המצווה לעצמו.

יום ג' איסרו חג - שאלו, אברך שאין בידו אמצעים רבים אלא רק חובות, ומציעים שידוך לביתו בחור מאוד טוב האם לגשת, והשיב מרן, כן.

יום רביעי כ"ד תשרי - שאלו למרן בשם קבוצה של בעלי בתים שסיימו ללמוד מסכת שבת, וכעת שואלים מה ללמוד הלאה. אמר מרן, שילמדו עירובין. הוסיף השואל לטעון שמכיון והם בעלי בתים ולא רגילים בלימוד כ"כ לכאורה יהיה קשה להם ללמוד עירובין? וענה מרן: זה לא קשה! וחזר ואמר בעוז: אם לומדים טוב, זה לא קשה!

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

🏠 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשיירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש לחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שיי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

שְׁנַיִם קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

אֲדוֹנֵנו הַגָּאוֹן הַחֲסִיד רַבִּי אֱלִיהוּ זִי"ע מוֹיִלְנָא

שעבירה היא כמו אש שורפת (אורחות ישר סימן י"ג).

הגהות הגר"א

אמר רבינו כי במסכת תמורה יש ברש"י הרבה 'לישנא אחרינא', כי היה לו גמרא ירושלמי ושם היה גירסא אחרת ממה שבידינו, וצריכים כל פעם להבין איזה גירסא היתה לפניו. ובהגהות הגר"א שעל רש"י רואים דברים מפליאים, האיך שכיון לאמת, כי הוא כותב כיצד צריכה להיות הגירסא, ובאמת בשיטה מקובצת שנדפס רק שנים אחרי כן רואים שהוא צדק.

והוסיף: כאשר החזון איש ראה את הגר"א בסדר זרעים, אחרי שהוכנס בדפוס וילנא, הוא התבטא פעם 'שהוא סידר מחדש את זרעים', כי הרי אין לנו גמרא בבליית על זרעים.

במסכת ביכורים פרק ב' הלכה ב' יש שם דבר שאף אחד לא ידע להסביר אותו, והגר"א פירש אותו, וכותב שהפירוש יקר ואין לגלות אותו רק לצנועין. ואכן כיון לאמת כי כגירסתו כתב הר"ש סיריליאו (כל משאלותיך, עמוד של"ג)

חשיבות התלמיד חכם

שאלו את הגר"א אם כל מה שכתוב בראשית חכמה בעונשי הגיהנום וכו' אכן זה כך?, אמר הגר"א: כן אבל עם התלמיד חכם מתחשבים אחרת לגביו (כל משאלותיך עמוד נ"ג).

ברכת הגר"א

העיד רבינו: סיפר לי דודי רבי מאיר קרליץ זצ"ל, שהוא הכיר זקן מופלג בוילנא, שסיפר לו הזקן, שפעם אחת הגר"א בא ליקח מים מן החבית הגדולה שהיתה בבית הכנסת, אבל המים נגמרו, והוא היה ילד והבחין בזה, ורץ הביתה להביא לו כוס מים. והגר"א שמח וברכו, שיחיה מאה שנה.

וכשהזקן הוא כבר היה בגיל תשעים ושמונה נחלה, וכבר חשבו שזה הסוף, אבל הזקן אמר למשפחה שאין צריך לדאוג כי הרי הגר"א אמר שיחיה מאה שנה. ואכן כך הוה.

חסורי מחסרא

בשם הגר"א ז"ל, שבכל מקום בש"ס שכתוב 'חסורי מחסרא והכי קתני' יש טעם על פי קבלה מדוע מלכתחילה לא כתבו הברייתא באופן הנכון.

לא לעזוב שידוך

אמר רבינו שלא נכון לעזוב שידוך אחרי שכבר קבעו בני הזוג וסיכמו על הנישואין, ובשם הגר"א אומרים שעדיף לינשא ולהתגרש מאשר לעזוב שידוך.

והעובדא היתה, שאימי ע"ה היתה מנהלת הבית של פליטות המלחמה, ובחור חשוב אחד, שהיה רק עוד קודם המלחמה בוילנא, בא אליה הרבה לבקש שתמצא לו שידוך והיא אכן ניסתה כמה פעמים אבל אף פעם לא הצליחה, ופעם סיפר לה שהוא יודע את הסיבה.

וסיפר. שכשהיה חתן גילה בעיה רפואית אצל הכלה והלך לשאול פי רשכבה"ג רבי חיים עוזר מוילנא, ואחרי שהוא שמע את השאלה הוא השיב לו שבמקרה שלו לא יעזוב, ואמר לו בשם הגר"א שעדיף לגרש אשה מאשר לעזוב שידוך. והסברא בזה כי הוא חשב שאחרי הנישואין הוא יוכל להסתדר ולהתרגל לבעיה ההיא, אבל אותו שואל קיבל את הדברים בתמימות, ונשא אותו ולמחרת החתונה כתב לה גט, ולכן לא זכה להינשא את סוף חייו.

קדושת הסיפורים אודותיו

נשאל רבינו על ספרי צדיקים שאין בהן שום פסוקים וחז"ל, האם יש בהן קדושה. והשיב שיש, כי כל ספר שמביא יראת שמים כגון סיפורים על הגר"א וכדו' יש קדושה ומותר להניחו גם על גמרא, והוסיף בלשונו - וכי הספר 'עליות אליהו' אודות הגר"א ז"ל אין בו קדושה!?! (רשימות הגר"א מן)

תלמידי הגר"א

אמר רבינו: מוחזק אצלנו שאנו נחשבים תלמידי תלמידי וכו' של רבינו הגר"א ז"ל והולכים בעיקרי פסקיו.

והרבה מאוד מההנהגות בהלכה של רבינו הם על פי הגר"א ז"ל. ויסופר, שכעשרים שנה לפני פטירת רבינו, כשהחל נכדו רבי אי"ש שטינמן לסדר לדפוס את הנהגותיו של רבינו, והביא לו לעבור על הדפים, התפלא רבינו באומרו בענווה מפליגה: מה הענין בזה, והרי אין בי משהו מיוחד, אני עושה הכל על פי מה שכתוב במשנה ברורה או בהגאון ז"ל, או מה שראיתי בבית אצל החזון איש ואצל אבא ז"ל...

היכן תלמידי הגר"א

סיפר רבינו: שאלו פעם את החזון איש היכן תלמידיו של הגר"א, הרי היו לו תלמידים, והיה צריך להיות שתלמידיו יהיו גם כן 'גר"א קטן'... וענה החזון איש שלהגר"א לא היו תלמידים! היו באים אליו רק כמה פעמים בשנה.

הגר"א מוואליזין היה תלמידו של הגר"א בקבלה, אבל לא נחשב תלמיד לגמרי רק בדברים כלליים (ספר כל משאלותיך, עמוד רכ"ז)

כל מה שאומר לך בעל הבית עשה

'פעם אחת בהיות הגר"א בדרך, ולן אצל איש ישר - הולך, בערב נתן הבעל הבית לפניו לאכול והפצירו לאכול, וישם בפיו והקיאן, כי נתקלקלה אצטומכתו, ויבא בעל הבית ומצא הקערה שלימה כבתחילה, ויפצר אותו עוד פעם ויחל לאכול, והקיאן שוב, ועשה כך ג' או ד' פעמים. ושאל אותו אחד מגדולי תלמידיו המפורסמים שהיו עמו בדרך, מדוע מצער נפשו כאשר לא תוכל שאת אותו העת לאכול, והשיב הלא אמרו חז"ל כל מה שאומר לך בעל הבית עשה, ובכל מקום שנאמר עשה, אפילו בדברי סופרים שיעורו לקיים עד שתצא נפשו" (בן הגר"א בהקדמת השולחן ערוך אורח חיים).

ואמר רבינו כי אף שעובדא זו נכתבה על ידי בנו של הגר"א, אינו מאמין לה כי בודאי לא התכוין בעל הבית לזה (רשימות הגר"א מן, וראה בנוסח אחר בספרו כל משאלותיך עמוד תרס"ו).

שיעור ביטול תורה

אמרו על הגר"א שאמר בשעת פטירתו כמה רגעים ביטלתי מן התורה (אורחות ישר סימן ב', וראה שם שכתב שזה דווקא לבעלי מדרגה גדולה, אבל בסתם איסור דברים בטלים הוא שאם מדבר עשר דקות כבר צריך להיות אכפת לו).

סימן מובהק לחילוני

סח רבינו: מספרים על אדונו הגר"א מוילנא זי"ע, שפעם יצא עם אחד מתלמידיו לגן מסוים ובאותו הזמן שהה שם גם מלך רוסיא והתחפש כאדם פשוט, וכשראה המלך הוא את הגר"א ירק בגנאי לעברו, אמר הגר"א לתלמידו, זה סימן מובהק שהוא עמלקי אמיתי. (וכנראה לא יכול הגר"א היה להרוג אותו משום סכנה).

המתיקות שב'ביאור הגר"א'

ידוע כי 'ביאור הגר"א' שעל שולחן ערוך הוא מקורות לדברי השולחן ערוך, ברמזים וקיצורים של עין שם ושם וכו'. ובדרך כלל הלומדים מתקשים ללמוד בו במרוצה, יען כל מקור ומקור צריך עיון כדי להבין להיכן ירמזון מיליו.

אבל כשהיה רבינו לומד בחברותא שולחן ערוך והיו מגיעים לביאור הגר"א, היה קורא במהירות את כל דבריו, כי הכל היה נהיר לו, וכשראה שהחברותא אינו מבין היה אומר מיד בעל פה את הסוגיות אליהם מציין הגר"א, והיה אצלו כמין שעשוע שנהנה ללמוד את דבריו.

יראת חטא

מספרים על הגר"א שפעם נגע בשבת בלי כוונה במוקצה, ונתעלף. וזה ענין יראת חטא, שזה מראה שיש לו אמונה חושית, שמרגיש